

VKV – Västra Götalandsregionens
kompetenscentrum om våld i nära relationer

Genväg till forskning

Våld i ungas nära relationer

Författare: Sibel Korkmaz

Genväg till forskning är VKV:s (Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer) forskningsbaserade faktablad.

I Genväg till forskning presenteras lättfattliga översikter om forskningsfrågor inom området som har direkt relevans för praktiker.

Genväg till forskning nr 16
Våld i ungas nära relationer

Författare: Sibel Korkmaz

Västra Götalandsregionen, Göteborg, 2022

Laddas ned genom: www.valdinararelationer.se/genvag

Tidigare publikationer i serien Genväg till forskning

Genväg till forskning nr 1

Att stanna och att gå: Forskning kring misshandelsprocessen och misshandlade kvinnors uppbrottsprocess
Viveka Enander

Genväg till forskning nr 2

Avslöjandets tid: en doktorsavhandling av Ninni Carlsson om kvinnors bearbetning av sexuella övergrepp
Viveka Enander

Genväg till forskning nr 3

Att ställa frågor om våld till gravida kvinnor - en genomgång av internationell forskning
Eva Wendt

Genväg till forskning nr 4

Barn som upplever våld - konsekvenser för välmående och hälsa
Tove Corneliussen

Genväg till forskning nr 5

När män utsätts för våld i en nära relation - hur ser det ut då? WWEn genomgång av internationell forskning
Lotta Nybergh

Genväg till forskning nr 6

Lika men olika - våld mot kvinnor med funktionsnedsättning
Kerstin Kristensen

Genväg till forskning nr 7

Den våldsutsatta patienten inom tandvården
Linnea Dahlström, Sanna Jansson

Genväg till forskning nr 8

Att ställa frågor om våld till föräldrar och barn inom barn- och ungdomspsykiatri
Ole Hultmann

Genväg till forskning nr 9

Dödligt våld i nära relationer - en genomgång av internationell forskning
Lotta Nybergh

Genväg till forskning nr 10

Barn som far illa ur tandvårdens perspektiv
Therese Kvist

Genväg till forskning nr 11

Hedersrelaterat våld och förtryck
Camilla Sundqvist

Genväg till forskning nr 12

Våld i samband med prostitution och människohandel för sexuella ändamål
Anna Hall

Genväg till forskning nr 13

Våldsutövare i nära relationer
Susanne Boethius

Genväg till forskning nr 14

Pornografi och unga
Megan Donevan

Genväg till forskning nr 15

Övergrepp mot äldre
Johanna Simmons

Sammanfattning

Våld i ungas nära relationer har ringats in som ett socialt problem i Sverige, samtidigt som det svenska forskningsfältet om våld i ungas nära relationer är i sin linda. Det har emellertid genomförts ett antal studier i Sverige som särskilt syftat till att bidra till att fylla den kunskapslucka som finns rörande det våld som unga utsätts för, eller utsätter andra för, i en nära relation. Dessa studier lyfts tillsammans med ett selektivt urval av internationella studier fram tematiskt i denna sammanställning, i syfte att med grova penseldrag introducera forskningsfältet om våld i ungas nära relationer. De forskningsteman som presenteras är **prevalens av våld i ungas nära relationer; associerade faktorer med utsatthet; våld i ungas nära relationer och kön; särskilt utsatta ungdomar; unga utövare av våld i en nära relation**. Sammantaget framhålls att våld i ungas nära relationer är ett relativt vanligt förekommande fenomen som går att koppla till ett antal faktorer, däribland kön. Betydelsen av könsnormer aktualiseras av forskning, både vad gäller utsatthet och utövande. Det finns även grupper av ungdomar som definieras som särskilt utsatta, exempelvis ungdomar i samhällets vård. Avslutningsvis diskuteras kliniska implikationer som härleds från forskningssammanställningen, exempelvis att kön bör beaktas vid preventiva insatser.

Inledning

Våld i ungas egna nära 'romantiska' relationer har de senaste åren ringats in som ett socialt och samhällsligt problem i Sverige. Politiker, praktiker såväl som forskare har lyft fram hur det våld unga utsätts för, eller utsätter andra för, i en egen nära relation förtjänar uppmärksamhet [1;2;3].

I Sverige är forskningsfältet rörande våld i ungas nära relationer i sin linda, framför allt jämfört med Nordamerika. Mellan år 2016 och 2020 genomfördes den första större svenska studie som specifikt fokuserat på det våld som förekommer i ungas egna nära relationer [3]. Sammantaget visar studien att det finns tydliga skäl att inkorporera unga i förståelsen om vem som kan vara ett offer för våld i en nära relation även i Sverige. Vidare pekar studien på att våldet är betingad av så kallade **ungdomsspecifika faktorer** (till exempel att bli utsatt i den allra första kärleksrelationen; gå i samma skola som den som utövat våld) [11; 12; 33]. Fler resultat från studien kommer att redovisas nedan.

I följande presentation kommer ett urval av internationell och svensk forskning att summariskt presenteras, i syfte att ge en överskådlig bild av kunskapsläget. Inledningsvis kommer begrepp och definitioner av våld i ungas nära relationer att lyftas fram för att ge dig som läser en introduktion till hur våld i ungas nära relationer kan benämnas och definieras. Därefter kommer forskning rörande prevalens att presenteras, för att ge en bild av hur vanligt förekommande våld i ungas nära relationer är. Faktorer som kan kopplas till våldsutsatthet kommer också att redogöras för, följt av ett stycke som lyfter fram forskningsresultat som berör könade aspekter av utsatthet samt ett som fokuserar på särskilt utsatta ungdomar. Slutligen kommer forskning om unga

utövare av våld i en nära relation översiktligt att presenteras. Genvägen avslutas med kliniska implikationer som härleds från forskningssammanställningen samt en kort metodbeskrivning av litteratursökningen.

Vad är våld i ungas nära relationer?

Begrepp och definitioner

I den engelskspråkiga litteraturen om våld i ungas nära relationer omnämns detta fenomen ofta som **dating violence**, **teen dating violence** eller **dating abuse**. Dessa begrepp används framför allt i Nordamerika och har mottagit viss kritik från europeiska forskare som menar att termen dating implicerar en viss formalitet som inte är gällande för alla ungas nära relationer, och som inte heller har en given innebörd i europeiska länder [4; 5]. I Europa har därför istället begrepp så som **Teenage/Youth Intimate Partner Violence** använts för att benämna våld i ungas nära relationer.

I Sverige finns det inget vedertaget begrepp likt det amerikanska **dating violence** eller norskans **kjærestevold** att använda för att ringa in det fenomen som i förevarande text benämns som **våld i ungas nära relationer**. I Sverige har snarare en rad olika beteckningar använts för att ringa in det våld unga utsätts för i en nära relation. Exempel på sådana är: **”brott i ungas nära relationer”** [6]; **”killars våld mot tjejer”** [7]; **”våld och kränkningar i ungas parrelationer”** [8].

Det finns gemensamma drag hos de flesta begrepp och definitioner av våld i ungas nära relationer. Oftast inkluderas olika former av våld eller kombinationer av detsamma. De vanligaste typerna av våld som framhålls är det **fysiska** som kan handla om exempelvis slag eller knuffar; det **psykiska** som till exempel kan ta sig uttryck som kontroll, hot eller systematiska kränkningar; det **sexuella** som kan innebära att bli pressad eller tvingad till olikartade sexuella handlingar. Vidare rymmer även de flesta definitioner att våldet kan utövas av en nuvarande eller före detta partner [9]. Det senaste årtiondet har det också uppmärksammats att våld även kan utövas digitalt, via en mobil eller dator [9; 15; 78]. Flera definitioner är också könsneutrala till sin karaktär, och benämner att våldet kan förekomma oberoende av kön eller könsidentitet [9].

Vad som också uppmärksammats är att det inte finns skäl att tro att våldshandlingar i sig som unga erfar skulle skilja sig nämnvärt från det våld vuxna har rapporterat om. Våld i ungas nära relationer har emellertid presenterats som **”An old disease in a new world”** [En gammal sjukdom i en ny värld] – som ett välbekant fenomen men som under nya betingelser tar sig annorlunda uttryck [10]. Unga förmodas alltså leva under andra villkor som påverkar utsattheten, och så kallade **ungdomsspecifika faktorer** bör beaktas i relation till våldutsatthet [11]. Unga kan gå i skolan tillsammans med den som utövar våld, bli utsatta i sin allra första kärleksrelation och därmed sakna erfarenheter från andra relationer och också fortfarande bo i föräldrahemmet då våldet äger rum. Studier pekar på vikten av att se till sådana aspekter, så som att unga rapporterar att de blir utsatta för våld i både föräldrahemmet och skolan [10; 11; 12].

Utifrån detta är det alltså viktigt att ha med sig att våld i ungas nära relationer kan ta sig uttryck på olikartade sätt: Att det kan handla om olika typer av våld som kan äga rum antingen i person eller online. Våldet sker också i en så kallad ungdomsspecifik kontext som påverkar utsattheten [11; 13; 14]. Därtill framhålls att det är viktigt att ha en vid förståelse av hur en ”nära relation” kan definieras; att en nära relation inte nödvändigtvis behöver innebära att två parter har satt en etikett på relationen och förmedlat till omgivningen att de är tillsammans, utan att relationen kan vara av mer flyktig karaktär [15].

Forskning om våld i ungas nära relationer

I det följande avsnittet kommer olika teman inom forskning om våld i ungas nära relationer att lyftas fram tematiskt, i syfte att med grova penseldrag presentera forskningsfältet så som det ter sig våren 2022. Forskningsfältet avseende våld i ungas nära relationer i Sverige är som redan påtalats i en uppstartsfas. Internationellt sett är fältet mer utvecklat, samtidigt som det fortfarande finns kunskapsluckor. Som exempel finns det ett behov av ytterligare intervjustudier med ungdomar som blivit utsatta för eller utövade våld i en nära relation [16], samt studier som fokuserar på det stöd samhället kan erbjuda.

Nedanstående teman representerar de forskningsteman som kan sägas vara mest framträdande inom forskningsfältet, som flertalet forskare framför allt i Nordamerika och Europa bedrivit forskning kring.

Prevalens av våld i ungas nära relationer

Internationellt sett finns det flertalet studier som syftar till att undersöka hur vanligt våld i ungas nära relationer är, det vill säga prevalensen av detta sociala problem. Sammantaget går det att finna studier som ger olikartade bilder av hur omfattande våldsutsatthet respektive våldsutövande är, det går alltså inte på ett enkelt sätt att fastslå omfång av våld i ungas nära relationer. Att studier presenterar prevalenstal som skiljer sig åt kan bero på en faktisk variation i urvalet; hur många som svarar att de blivit utsatta för våld kan helt enkelt variera mellan undersökningar. Samtidigt kan metodologiska aspekter också bidra till att resultaten varierar: Hur våld definieras av de forskare som genomför studien; hur frågorna är formulerade; urval och urvalsstrategier är exempel på faktorer som kan påverka vilket resultat en studie får fram. Kulturella förståelser och normer om våld kan också påverka både studiens design och informanternas rapporteringsbenägenhet [17–21]. Sammantaget bör dessa aspekter beaktas vid läsning och jämförelse av prevalensstudier.

I det följande kommer resultat från två systematiska forskningssammanställningar i korthet att presenteras, detta för att ge en övergripande bild av de prevalenser som forskningen på området har presenterat. I sammanställningarna lyfter forskare, med hjälp av data från ett stort antal studier, meta-analyser av prevalens samt mönster vad gäller utövande respektive utsatthet.

I en sammanställning och syntetisering av data från 101 studier, påvisades en stor bredd i förekomsten av fysiskt och sexuellt våld [21]. Vad gäller det sexuella våldet undersöktes det i 31 studier, där förekomsterna varierade mellan 1 procent upptill 54 procent bland ungdomar 13–18 år. Metaanalysen påvisade ett resultat om 9 % vad gäller utsatthet för sexuellt våld, och även könsskillnader vad gäller både utsatthet och utövande: Det är högre sannolikhet tjejer blir utsatta för sexuellt våld jämfört med killar, medan sannolikheten att utöva sådant våld är större bland killar. En metaanalys av utsatthet för fysiskt våld visade på en förekomst om 20 procent av populationen oberoende av kön. En könsskillnad framträder vad gäller utövande: Det är högre sannolikhet bland tjejer att utöva sådant våld jämfört med killar. Författarna diskuterar flera faktorer som kan påverka studiernas utfall, så som metodologiska aspekter samt normativa förståelser kring våld och utövande som också omnämns ovan.

Även i en annan systematisk sammanställning framkommer stora variationer i de ingående studierna, vilka samtliga är genomförda i Europa [22]. Sammanställningen rör alla våldstyper, men här kommer fokus ligga på att redogöra för resultat avseende det fysiska och sexuella våldet, uppdelat på kön.

I en spansk studie identifierades den högsta prevalenssiffran för tjejer: drygt 30 procent hade blivit utsatta för någon form av fysiskt våld. Den lägsta prevalensen framkom i en portugisisk studie, där 4,7% av tjejerna uppgav att de hade erfarenhet av våld av fysisk karaktär. Motsvarande siffror för killar var 29,8% i en spansk studie, samt 7,3% i en studie med ett mixat urval från flera europeiska länder. Sammanställningen fann endast en studie – en norsk – som påvisade en signifikant skillnad mellan könen: tjejer är signifikant mer utsatta för fysiskt våld jämfört med killar (18% respektive 8%). Gällande tjejer som utövare av fysiskt våld så var spannet mellan 46% (i en spansk studie) och 3,1% (i en portugisisk). För killar var den högsta siffran 37% i en spansk studie, och lägst i en tysk studie där drygt 5% uppgav att de utsatt en partner för fysiskt våld. Vad gäller könsmönster när det kommer till sexuellt våld korresponderar denna sammanställning med den ovan: Fler tjejer blir utsatta för sexuellt våld jämfört med killar, och killar utövar i större utsträckning sexuellt våld jämfört med tjejer.

I en svensk myndighetsrapport analyserades data som samlats in inom ramen för en nationell undersökning om utsatthet för brott för att presentera förekomst av våldsbrott i 16–24-åringars ”parrelationer” (en parrelation som varat minst en månad) särskilt. Resultaten påvisade att drygt var femte ungdom har utsatts för brott i en nära relation [6]. I Sverige har också nyligen en studie som specifikt syftade till att ge en bild av prevalens av våld i tonåringars nära relationer genomförts [12]. Studien undersökte förekomsten av våld bland ett urval av svenska gymnasieelever i ett län. Eleverna ombads svara på en enkät med frågor om våld i en egen nära relation, och totalt 956 elever valde att delta. Utav dessa hade 712 elever haft en relation (brett definierat, inkluderar även mer flyktiga relationer) och det är denna grupp som samtliga analyser genomfördes på. Resultat från denna studie pekar på att psykiskt våld är den vanligast förekommande våldstypen: 40,2% (i person) respektive 49,6% (utövat digitalt) av eleverna som haft en relation hade erfarenhet av att ha blivit utsatt för psykiskt våld. Sexuellt våld ter sig också vara vanligt förekommande: Över en fjärdedel (29%) rapporterade att de blivit utsatta för någon typ av sexuellt våld, varav 18,1% av sexuellt våld som kategoriseras som **allvarligt sexuellt våld** och som inkluderar penetration. Fysiskt våld rapporterades av 16,7 %. Studien

pekar på vissa könsmonster: Att tjejer i större utsträckning utsätts för mer upprepat våld jämfört med killar, och mer sexuellt våld oavsett om det hänt vid enstaka tillfälle eller över tid.

Faktorer associerade med våldsutsatthet

Det är metodologiskt mycket svårt att fastslå orsaker till våldsutsatthet. Just detta är det viktigt att ha med sig när faktorer som samvarierar med våldsutsatthet lyfts fram, att det inte betyder att det finns ett direkt orsakssamband. Med andra ord: Bara för att någon är utsatt för X i barndomen, finns det ingen lagbundenhet att detta leder till våldsutsatthet senare i livet utan det handlar snarare om en probabilistisk förklaring. Detta är viktigt att ha i åtanke när faktorer som kopplas till våldsutsatthet värderas. Nedan kommer en överskådlig sammanfattning av ett antal studier som syftat till att just identifiera faktorer som är associerade med våldsutsatthet att presenteras.

Många studier har tittat på kopplingen mellan att ha utsatts för våld i en bredare bemärkelse och att bli utsatt för våld i en egen nära relation: Det har fastställts samband mellan att bli utsatt för sexuella övergrepp i barndomen [23]; att uppleva våld i hemmet [24; 25] och våldsutsatthet i en relation. Den starkaste prediktorn av våld i vuxnas relationer har också visat sig vara att ha blivit utsatt för våld i en nära relation under tonåren [26]. Det finns alltså sammanfattningsvis skäl att tro att utsatthet för annan typ av våld kan påverka risken att bli utsatt i en egen nära relation.

Forskare har även fokuserat på vad som kan benämnas som sociala faktorer och hur de kan vara kopplade till våldsutsatthet. I en studie, som särskilt tittat på utsatthet hos flickor, fann forskarna ett antal associerade faktorer med relationsvåld. Dessa var bland annat att växa upp i en splittrad familj; att ha hoppat av skolan; att ha en äldre partner [76]. Andra studier har också pekat på att utsatthet har kopplingar till en större användning av alkohol och cigaretter; att lida av depression, ångestproblematik eller självmordstankar; att ha få vänner; att känna att man inte klarar av skolarbetet [24; 27–32]. Vad gäller betydelsen av självrapporterade skolresultat finns det dock studier som inte funnit denna typ av koppling, utan som resonerar kring att det kan bli problematiskt att inte se så kallade ”duktiga flickor” som klarar av skolan som potentiella offer för våld [33].

Våld i ungas nära relationer och kön

För en fördjupad förståelse av hur kön som variabel hanterats inom forskningsfältet om våld i ungas nära relationer går det att tänka sig två olika ståndpunkter [34]. En tolkning av fenomenet gör gällande att det i princip är könsneutralt medan en annan frammanar att våld i ungas nära relationer bör ses i förhållande till ojämställdhet och skeva maktrelationer [16; 34–37]. Ett skifte har uppmärksamrats inom fältet: Från att se våldet utifrån ett feministiskt perspektiv, som inkluderar en analys av kön, makt och strukturella orättvisor, till ett mer konservativt fokus där individuella faktorer adresseras i större utsträckning [34]. Det är samtidigt svårt att tillfullo klargöra hur forskningsfältet rörande våld i ungas nära relationer hanterar kön som variabel. Inom forskningsfältet finns dels mer elaborerande teoretiskt grundande analyser, medan kön

ibland används som en empiriskt motiverad variabel som tillerkänts visst förklaringsvärde samtidigt som en mer strukturell maktanalys uteblir.

Kön som variabel kan alltså ses tillskrivas betydelse i olika utsträckning i studier rörande våld i ungas nära relationer. Vissa studier pekar på att det inte finns någon statistisk signifikant skillnad mellan tjejer och killars utsatthet för våld i nära relation, och andra påtalar att utövandet av våldet är reciprokt – att både tjejer och killar är utövare respektive offer [77]. Betydelsen av kön i relation till utövande kommer att avhandlas i kommande avsnitt, medan fokus här kommer att ligga på forskning rörande utsatthet.

I kontrast till forskning som argumenterar för att våld utövas reciprokt pekar flertalet studier på att även om förekomsten av våldsutsatthet bland tjejer och killar kan te sig likartad, är det viktigt att understryka att våldet till sin karaktär kan skilja sig diametralt åt. Det framträder ett så kallat **könat mönster** vad gäller våldsutsattheten när frågor om våld också inkluderar frekvens, allvarlighetsgrad och konsekvenser [38]. Exempelvis rapporterar pojkar i större utsträckning att de blir utsatta för våld vid enstaka tillfälle, och inte för lika allvarligt våld jämfört med tjejer [38–40]. Tjejer rapporterar också fler negativa konsekvenser av våldsutsatthet jämfört med killar, konsekvenser så som depression, panikattacker, ätstörningar och självmordstankar [41]. Vad det gäller våld av sexuell karaktär blir skillnaden särskilt framträdande. Fler tjejer utsätts för sådant våld, trots att studier pekar på att tjejer uttrycker att de anser sig vara skyldiga att ställa upp på sexuella aktiviteter fast de inte vill, vilket riskerar att osynliggöra sexuellt våld [42]. Det finns alltså skäl att tro att det sexuella våldet är särskilt komplext att utforska, och att könade normer och förväntningar påverkar vad som identifieras som sådant. Detta riktar fokus till hur föreställningar om maskulinitet, femininitet och jämställdhet kan påverka utsattheten för våld och hur våld förstås [43; 44]. Detta har också uppmärksammats i forskning rörande unga utövare av våld i en nära relation, vilket avhandlas framgent.

Särskilt utsatta ungdomar

Bland unga kan det antas finnas vissa grupper som är särskilt utsatta. Flertalet forskare pekar på vikten av att se ungdomars utsatthet utifrån ett intersektionellt perspektiv – det vill säga, kort uttryckt, att se till hur det faktum att de är unga också samspelar med andra sociala kategorier så som etnicitet, sexuell läggning och klass [45; 49]. Därtill kan ytterligare omständigheter också spela in, exempelvis har gravida tonåringar och tonårsmödrar lyfts fram som särskilt sårbara [46–48].

Ungdomar som identifierar sig tillhöra en sexuell minoritet har pekats ut som i behov av extra uppmärksamhet, då deras utsatthet också kan vara präglad av homofobi eller en känsla av att redan vara annorlunda [49; 50]. Detta kan göra att uppbrottsprocessen blir än mer svårnavigerad för unga som blir utsatta av någon av samma kön [14]. Därtill finns det skäl att tro att dessa ungdomar är mer utsatta: HBTQ (homosexuella, bisexuella, trans- och queer) -ungdomar har i studier rapporterat högre grad av utsatthet jämfört med heterosexuella ungdomar [51; 52].

Ungdomar som är i samhällets vård, som exempelvis är placerade vid en institution, har

också ringats in som särskilt utsatta. Amerikanska studier pekar på ett behov av att uppmärksamma den här gruppen av unga och att de kan vara utsatta för våld i en nära relation, då prevalensen av våldsutsatthet ett år innan placering visat sig vara hög. Jämfört med en normalpopulation verkar den här gruppen av unga också vara mer utsatt: Resultat från en studie pekar på att den här gruppen av unga rapporterar en tre gånger så hög prevalens [53]. I Sverige har denna grupp unga fått begränsat med uppmärksamhet vad gäller deras utsatthet för våld i en egen nära relation, samtidigt som samtliga ungdomar som placeras vid något av de särskilda ungdomshemmen (som drivs av Statens institutionsstyrelse, SiS) får genomgå en så kallad ADAD-intervju där frågor om partnervåld ställs. Det saknas dock fördjupad kunskap om hur utsatthet för våld i en nära relation eventuellt samspelar med egna beteendeproblematik. Hösten 2022 kommer en studie som syftar till att bidra till att fylla denna kunskapslucka att starta vid institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Unga utövare av våld i en nära relation

Inom forskningsfältet rörande våld i ungas nära relationer riktar studier också fokus på de unga som utövar våld i en egen nära relation. Studier har genomförts i syfte att kartlägga förekomst av utövande, vilket redan omnämnts i korthet ovan, som lyfter i vilken omfattning unga utsatt någon de haft en nära relation med för någon typ av våld.

Metodologiska aspekter kan antas ha betydelse för de ofta stora skillnader i förekomst som olika studier redovisar. Till exempel visade en spansk studie att den stora majoriteten av de ungdomar som deltog rapporterar att de utsatt någon för psykiskt våld (97 % av tjejerna och 95,3 % av killarna). Andra studier får inte fram lika höga siffror, till exempel uppger drygt 20 % av ungdomarna i en dansk studie att de utsatt någon de haft en relation med för våld av psykisk karaktär [22]. Vad gäller att försöka ringa in våldsutövande via enkätstudier pekar flertalet forskare på att det kan vara än mer komplext att studera än utsatthet. Bortsett från de metodologiska aspekterna så som hur våld definieras, hur frågorna formulerats eller teoretiska ingångar, kan också rädsla för repressalier spela in och påverka rapporteringsbenägenheten och därmed också resultaten [54].

Som också omnämnts ovan finns det forskare som identifierar våld i ungas nära relationer som något som utövas reciprokt, det vill säga att det går att vara både offer och utövare i en relation. Samtidigt pekar studier på att det våld unga kvinnor utövar tenderar att vara en respons på manligt våld [55]. Det kan alltså vara motiverat att beakta kön också vad gäller utövande av våld och att studera tjejers respektive killars våld var för sig, vilket flertalet forskare uppmärksammat.

I en metaanalys av kvalitativa studier om våld i ungas nära relationer bland så kallade ”högrisk-tjejer” påvisades att ett vanligt motiv bakom att utöva våld är att få makt och respekt. I relation till tjejers utövande av våld har det i en amerikansk studie också framhållits att tjejer som identifieras som icke-vita – som tillhör en etnisk minoritet – löper högre risk att utöva fysiskt våld, jämfört med tonårstjejer som identifieras som vita [56]. Det har dock påtalats ett behov av ytterligare kunskap om det våld tjejer utövar, då det finns relativt få studier som

särskilt fokuserar på tjejers våld [57; 58].

I relation till det våld unga män utövar har flertalet forskare tolkat det i förhållande maskulinitet. Det har påvisats att pojkar som utövar våld oftare tenderar att legitimera manlig dominans och våld mot kvinnor, och att de också får till sig sådana åsikter från vuxna familjemedlemmar jämfört med pojkar som inte utövar våld [59]. I en fokusgruppsstudie med 23 tonårspojkar påvisades hur deltagarna argumenterade för att pressen att påvisa maskulinitet kan leda till att unga män utövar våld i en nära relation. Samtidigt har det påtalats att det inte enbart handlar om maskulinitet, utan också om relationella aspekter [60]. Pojkars utövande av sexuellt våld har också påvisats ha ett samband med att regelbundet titta på pornografi [79]. Värt att notera är att detta samband inte är ett fastslaget orsakssamband.

I Sverige har forskare fokuserat på unga män som utövat sexuellt våld mot en kvinnlig partner [61; 62]. I en studie analyserade forskarna inlägg som gjorts på en feministisk anti-våld-kampanj (bedriven online) och intervjuer med män (17–45 år) som utövat sexuellt våld innan de fyllt 25 år. Sammantaget påvisades hur beteende och identitet kan krocka; våld fördöms och insikten till att våld har utövats kan komma först i efterhand [62].

Kliniska implikationer

Denna forskningssammanställning pekar på ett antal aspekter som det finns fog för att fästa avseende vid i arbetet med våld i ungas nära relationer. Både svensk och internationell forskning adresserar exempelvis att det är viktigt att ta hänsyn till olika faktorer, så som kön och sexualitet, i såväl ett preventivt som ett stödjande arbete samt utforma insatser så att de möter upp olika grupper av ungdomars behov [63–68]. Därtill lyfts också vikten av att beakta det ungdomsspecifika – så som att ungdomar kan bli utsatta i den allra första relationen och därmed kan sakna referensramar till en ’bra’ relation samt det faktum att de allra flesta går i skolan – som påverkar utsattheten [33; 69].

I skrivande stund saknas djupgående kunskap om hur samhällets stöd till både unga utsatta respektive de som utövar våldet är utformat i Sverige: vilket stöd som erbjuds och hur stödet upplevs av de unga själva [71]. Detta är gällande både för offentligt tillhandahållet stöd och det stöd som civilsamhället erbjuder. Detta trots att landets socialnämnder har ett lagstadgat ansvar att ge unga under 18 år som utsatts för partnervåld stöd och hjälp [70]. Studier vid institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, ämnar bidra till att fylla kunskapsluckan rörande stöd våldsutsatta unga söker, både offentligt och ideellt stöd [72–72]. Inom en snar framtid finns det alltså förhoppningsvis ytterligare kunskap om våld i ungas nära relationer i Sverige.

Metodbeskrivning av litteratursökningen

Denna ’Genväg till forskning’ sammanställdes våren 2022. Ett större antal artiklar publicerade i vetenskapliga tidskrifter ligger till grund och har analyserats inom ramen för detta arbete (en myndighetsundersökning lyfts fram i avsnittet om prevalens; rapporter samt föreskrifter i

avsnittet om kliniska implikationer). Artiklarna har tagits fram via databaserna ASP, Criminal Justice Abstracts, CINAHL, Sociological Abstracts, SocialServices Abstracts, Scopus, PsycINFO och IBSS. Exempel på sökord är: dating violence; youth + intimate partner violence; young + perpetrators of violence. Därtill har tidigare forskningssammanställningar utgjort en utgångspunkt [16; 33; 75]. Sammantaget resulterar artikelsökningar av den här karaktären ofta i ett överskådligt stort antal artiklar. I denna genväg har artiklar som passat in i de förutbestämde temana inkluderats. De artiklar som bedömts vara mest relevanta har givits utrymme, företrädningsvis studier som utgått från urval med ungdomar 16–19 år. Ett antal studier med ett något äldre urval har dock inkluderats då de bedömts vara särskilt betydelsefulla. De teman som presenteras har valts ut utifrån att det går att säga att de är bland de mest framträdande inom forskningsfältet rörande våld i ungas nära relationer. Samtidigt finns det forskning som belyser andra aspekter. Detta medför att denna genväg inte ska betraktas som uttömmande, utan snarare som en ingång till forskningsfältet.

Referenslista

1. <https://www.expressen.se/nyheter/stenevi-bryta-valdsamma-beteenden-tidigt-ar-centralt/>
2. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/09/uppdrag-att-studera-vald-i-nara-relationer-bland-unga/>
3. Projekt Våld i ungas nära relationer – Prevalens, sammanhang & ungas egna röster. Lett av professor Carolina Överlien, institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet
4. Barter, C. (2009) 'In the Name of Love: Partner Abuse and Violence in Teenage.' *The British Journal of Social Work*, 30, 2, pp. 211-233
5. Hamby, S., Nix, K., De Puy, J. and Monnier, S. (2012) 'Adapting Dating Violence Prevention to Francophone Switzerland: A Story of Intra-Western Cultural Differences.' *Violence and Victims*, 27, 1
6. Brottsförebyggande rådet (2018) *Brott i nära relation bland ungdomar* Stockholm: Brottsförebyggande rådet
7. Gottzén, L. & Korkmaz, S. (2013) *Killars våld mot tjejer i nära relationer: Familjers och vänners responser* Stockholm: Ungdomsstyrelsen
8. Sorbring, E., Eriksson, M., & Överlien, C. (2018). *Våld och kränkningar i ungas parrelationer*. I (red.) Johansson, T. & Sorbring, E. *Barn- och ungdomsvetenskap: grundläggande perspektiv* Stockholm: Liber
9. Stonard, K. E., Bowen, E., Lawrence, T. R. & Price, S. A. (2014) 'The relevance of technology to the nature, prevalence and impact of Adolescent Dating Violence and Abuse: A research synthesis.' *Aggression and Violent Behavior*, 19, 390–417
10. Murray, A. & Azzinaro, I. (2019) *Teen Dating Violence: Old Disease in a New World*. *Clinical Pediatric Emergency Medicine*, 20(1), 25-37.
11. Korkmaz, S. & Överlien, C. (2020) Responses to youth intimate partner violence: the meaning of youth-specific factors and interconnections with resilience *Journal of Youth Studies* 23(3), 371-387
12. Korkmaz, S., Överlien, C., & Lagerlöf, H. (2020). Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence. *Nordic Social Work Research*, 1-16
13. Finkelhor, D. (2007) *Developmental Victimology: The Comprehensive Study of Childhood Victimization*. I Davis, R.C., Lurigio, A.J., and Herman, S. (red.), *Victims of crime* (3rd ed) Thousand Oaks: Sage Publications
14. Korkmaz, S. (2021) Youth Intimate Partner Violence: Barriers and Bridges during the Ending Process *Journal of Gender-Based Violence* 5(2)

15. Överlien, C. (2018) Våld mellan ungdomar i nära relationer. Digitala medier och utövande av kontroll. *Socialvetenskaplig tidskrift* 25(1), 67-85
16. Korkmaz, S. (2018) Research on Teenage Intimate Partner Violence within a European Context: Findings from the literature. I Holt, S. Överlien, C. & Devaney, J. (red.) *Responding to Domestic Violence. Emerging Challenges for Policy, Practice and Research in Europe.* London & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers
17. Nocentini, A., Menesini, E., Pastorelli, C., Connolly, J., Pepler, D. & Craig, W. (2011) 'Physical Dating Aggression in Adolescence. Cultural and Gender Invariance.' *European Psychologist*, 16, 4, 278-287
18. Hamby, S., Nix, K., De Puy, J. & Monnier, S. (2012) 'Adapting Dating Violence Prevention to Francophone Switzerland: A Story of Intra-Western Cultural Differences.' *Violence and Victims*, 27, 1
19. Stanley, N., Ellis, J., Farrelly, N., Hollinghurst, S., and Downe, S. (2015) 'Preventing domestic abuse for children and young people: A review of schoolbased interventions.' *Children and Youth Services Review*, 59, 120-131
20. Barter, C. & Stanley, N. (2016) 'Inter-personal violence and abuse in adolescent intimate relationships: mental health impact and implications for practice.' *International Review of Psychiatry*, 28,5, 485-503
21. Wincentak, K., Connolly, J., & Card, N. (2017). Teen dating violence: A metanalytic review of prevalence rates. *Psychology of Violence*, 7(2), 224.
22. Tomaszewska, P., & Schuster, I. (2021). Prevalence of teen dating violence in Europe: A systematic review of studies since 2010. *New directions for child and adolescent development.*
23. Se till exempel Karsberg, S., Bramsen, R. H., Lasgaard, M., & Elklit, A. (2019a). The association between distinct categories of child abuse experiences and dating violence in early adolescence. *Journal of family violence*, 34(3), 165-176.
24. Se till exempel Hellevik, P. & Överlien, C. (2016) 'Teenage intimate partner violence: Factors associated with victimization among Norwegian youths.' *Scandinavian Journal of Public Health*, 1–7
25. Se till exempel Ruel, C., Lavoie, F., Hébert, M., & Blais, M. (2017). Gender's Role in Exposure to Interparental Violence, Acceptance of Violence, Self-Efficacy, and Physical Teen Dating Violence Among Quebec Adolescents. *Journal of interpersonal violence*
26. Herrenkohl, T. I. & Jung, H. (2016) Effects of child abuse, adolescent violence, peer approval and proviolence attitudes on intimate partner violence in adulthood *Criminal Behaviour and Mental Health* 26: 304–314& Jung 2016
27. Leen, E., Sorbring, E., Mawer, M., Holdsworth, E., Helsing, B. & Bowen, E. (2013) 'Prevalence, dynamic risk factors and the efficacy of primary interventions for adolescent dating violence: An international review.' *Aggression and Violent Behavior*, 18, 159-174

28. Foshee, V. A., Reyes, H. L. M., Gottfredson, N. C., Chang, L. Y., & Ennett, S. T. (2013). A longitudinal examination of psychological, behavioral, academic, and relationship consequences of dating abuse victimization among a primarily rural sample of adolescents. *Journal of Adolescent Health, 53*(6), 723-729.
29. Nahapetyan, L., Orpinas, P., Song, X., & Holland, K. (2014). Longitudinal association of suicidal ideation and physical dating violence among high school students. *Journal of youth and adolescence, 43*(4), 629-640.
30. Van Ouytsel, J., Ponnet, K. & Walrave, M. (2017) 'The association of adolescents' dating violence victimization, well-being and engagement in risk behaviors.' *Journal of Adolescence, 55*, 66-71
31. Ihongbe, T. O., & Masho, S. W. (2018). Gender differences in the association between synthetic cannabinoid use and teen dating violence victimization. *Violence and gender, 5*(2), 103-109.
32. Couturiaux, D. V., Young, H., Anthony, R. E., Page, N., Lowthian, E., Melendez- Torres, G. J., & Moore, G. F. (2021). Risk Behaviours Associated with Dating and Relationship Violence among 11–16 Year Olds in Wales: Results from the 2019 Student Health and Wellbeing Survey. *International journal of environmental research and public health, 18*(3), 1192.
33. Korkmaz, S (2021) Youth Intimate Partner Violence in Sweden - Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships (avhandling) Stockholm: US-AB
34. Baker, C. and Stein, N. (2016) 'Obscuring gender-based violence: Marriage promotion and teen dating violence research.' *Journal of Women, Politics and Policy 37, 1*, 87–109.
35. Jackson, S. M. (1999) 'Issues in the dating violence research. A review of the literature.' *Aggression and Violent Behavior, 4, 2*, pp. 233–247
36. Gadd, D., Fox, C. L., Corr, M. L., Butler, I., & Bragg, J. (2013). *From Boys to Men: Overview and Recommendations*. Economic and Social Research Council.
37. Barter, C. & Lombard, N. (2019) 'Thinking and doing' Children's and young people's understandings and experiences of intimate partner violence and abuse (IPVA). I Lombard, N (red.) *The Routledge Handbook of Gender and Violence* London: Routledge
38. Barter, C., McCarry, M., Berridge, D. & Evans, K. (2009) *Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships*. London: NSPCC
39. Barter, C. & Stanley, N. (2016) 'Inter-personal violence and abuse in adolescent intimate relationships: mental health impact and implications for practice.' *International Review of Psychiatry, 28*,5, 485-503
40. Barter, C., Stanley, N., Wood, M., Lanau, A., Aghtaie, N., Larkins, C., & Øverlien, C. (2017) Young people's online and face-to-face experiences of interpersonal violence and abuse and their subjective impact across five European countries. *Psychology of Violence 7*(3), 375
41. Romito, P., Beltramini, L & Escribà-Agüir, V. (2013) 'Intimate Partner Violence and Mental

Health Among Italian Adolescents: Gender Similarities and Differences.' *Violence Against Women*, 19, 1, 89-106

42. Fernet, M., M. Hébert, G. Brodeur, and V. Théorêt. (2019) "When You're in a Relationship, You Say No, but Your Partner Insists': Sexual Dating Violence and Ambiguity among Girls and Young Women." *Journal of Interpersonal Violence* 1–24.

43. Chung, D. (2007). Making meaning of relationships: Young women's experiences and understandings of dating violence. *Violence against women*, 13(12), 1274-1295.

44. Davies, C. T. (2019). This is abuse?: Young women's perspectives of what's 'OK' and 'not OK' in their intimate relationships. *Journal of family violence*, 34(5), 479-491.

45. Donovan, C. & Hester, M. (2015) *Domestic Violence and sexuality. What's love got to do with it?* Policy Press: Bristol

46. Brown, G., Brady, G. & Letherby, G. (2011) Young Mothers' Experiences of Power, Control and Violence Within Intimate and Familial Relationships. *Child Care in Practice*, 17, 4, pp. 359-374

47. Edirne, T., Can, M., Kolusari, A., Yildizhan, R., Adali, E. & Akdag, B. (2010) 'Trends, characteristics, and outcomes of adolescent pregnancy in eastern Turkey.' *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, 110, 105-108

48. Wood, M. & Barter, C. (2015) 'Hopes and Fears: Teenage Mothers' Experiences of Intimate Partner Violence.' *Children & Society*, 29, 558-568

49. Pentaraki, M. (2018) 'Fear of Double Disclosure and Other Barriers to Help Seeking: An Intersectional Approach to Address the Needs of LGBT Teenagers Experiencing Teenage Relationship Abuse.' I Holt, S. Överlien, C. & Devaney, J. (red.) *Responding to Domestic Violence. Emerging Challenges for Policy, Practice and Research in Europe*. London & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers

50. Överlien, C. (2020). Young People's Experiences of Violence and Abuse in Same-sex Relationships: Understandings and Challenges. *Nordic Journal of Social Research*, 11(1).

51. Dank, M., Lachman, P., Zweig, J. M., & Yahner, J. (2014). Dating violence experiences of lesbian, gay, bisexual, and transgender youth. *Journal of youth and adolescence*, 43(5), 846-857.

52. Reuter, T. R., Sharp, C., & Temple, J. R. (2015). An exploratory study of teen dating violence in sexual minority youth. *Partner Abuse*, 6(1), 8-28.

53. King, D.M., Smith Hatcher, S., Blakey, J. M., & Mbizo, J. (2015) Health-Risk Behaviors and Dating Violence Victimization: An Examination of the Associated Risk Behaviors Among Detained Female Youth, *Social Work in Public Health*, 30:7, 559-566,

54. Lysova, V.A. and Douglas, E.M. (2008) 'Intimate partner violence among male and female Russian university students.' *Journal of Interpersonal Violence* 23, 11, 1579–1599.

55. Allen, C. T., Swan, S. C., & Raghavan, C. (2009). Gender symmetry, sexism, and intimate partner violence. *Journal of interpersonal violence*, 24(11), 1816-1834.
56. King, D. M., Hatcher, S. S., & Bride, B. (2017). Adolescent predictors of female dating violence perpetration. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 12(1), 17- 32.
57. King, D. M., Hatcher, S. S., & Bride, B. (2015). An exploration of risk factors associated with dating violence: examining the predictability of adolescent female dating violence perpetration. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 25(8), 907-922.
58. Shaffer, C. S., Adjei, J., Viljoen, J. L., Douglas, K. S., & Saewyc, E. M. (2018). Ten-year trends in physical dating violence victimization among adolescent boys and girls in British Columbia, Canada. *Journal of interpersonal violence*
59. Diaz-Aguado, M. J., & Martinez, R. (2015). Types of adolescent male dating violence against women, self-esteem, and justification of dominance and aggression. *Journal of interpersonal violence*, 30(15), 2636-2658.
60. Gadd, D., C. L. Fox, M.-L. Corr, S. Alger, & I. Butler (2015) *Young Men and Domestic Abuse*. New York: Routledge.
61. Berggren, K., & Gottzén, L. (2022). Rethinking male peer support theory: Social network responses to young men's violence against women. *The Journal of Men's Studies*
62. Berggren, K., Gottzén, L., & Bornäs, H. (2020). Queering desistance: Chrononormativity, afterwardsness and young men's sexual intimate partner violence. *Criminology & Criminal Justice*, 20(5), 604-616.
63. Hamby, S., Nix, K., De Puy, J. & Monnier, S. (2012) 'Adapting Dating Violence Prevention to Francophone Switzerland: A Story of Intra-Western Cultural Differences.' *Violence and Victims*, 27, 1
64. Stanley, N., Ellis, J., Farrelly, N., Hollinghurst, S., Bailey, S. & Downe, S. (2016) "What matters to someone who matters to me": using media campaigns with young people to prevent interpersonal violence and abuse.' *Health Expectations* 1-7
65. Sundaram, V. (2016). "You Can Try, But You Won't Stop It. It'll Always Be There" Youth Perspectives on Violence and Prevention in Schools. *Journal of interpersonal violence* 31(4), 652-676.
66. Bowen, E., Holdsworth, E., Leen, E., Sorbring, E, Helsing, B., Jaans, S. & Awouters, V. (2013) 'Northern European Adolescent Attitudes Toward Dating Violence.' *Violence and Victims*, 28, 4
67. Fox, C. L., Hale, R. & Gadd, D. (2014) 'Domestic abuse prevention education: listening to the views of young people.' *Sex Education*, 14, 1, 28-41
68. Gadd, D., Fox, C. L. & Hale, R. (2014) 'Preliminary steps towards a more preventative approach to eliminating violence against women in Europe.' *European Journal of Criminology*, 11,4, 464-480
69. Överlien, C., Hellevik, P., & Korkmaz, S. (2019) *Young Women's Experiences of Intimate*

Partner Violence – Narratives of Control, Terror, and Resistance *Journal of Family Violence*

70. SOSFS (2014:4) Våld i nära relationer. Socialstyrelsens författningssamling

71. Brottsförebyggande rådet (2021) Våld i ungas parrelationer Stockholm: Brottsförebyggande rådet

72. Projekt Våld i ungas nära relationer – stödbehov hos utsatta och utövare med fokus på särskilt utsatta grupper Överlien, C. & Korkmaz, S., institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

73. Projekt Barnets färd i den sociala barnvården. Longitudinell uppföljning och lokala utvärderingsstrategier Wiklund m.fl., institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet

74. Projekt Våld i nära relationer bland SiS-placerade ungdomar Korkmaz, S. & Andersson, P.

75. Korkmaz, S. (2021) Youth intimate partner violence. I Devaney, J., Bradbury-Jones, C., Macy, R. J., Øverlien, C., & Holt, S. (red.). *The Routledge International Handbook of Domestic Violence and Abuse*. Oxon & New York: Routledge.

76. Vézina, J., and M. Hébert. 2007. "Risk Factors for Victimization in Romantic Relationships of Young Women: A Review of Empirical Studies and Implications for Prevention." *Trauma, Violence & Abuse* 8: 33–66.

77. Viejo, C. 2014. "Physical Dating Violence: Towards a Comprehensible View of the Phenomenon." *Journal for the Study of Education and Development* 37 (4): 785–815.

78. Stonard, K. E., E. Bowen, K. Walker, and S. A. Price. 2015. "They'll Always Find a Way to Get to You": Technology Use in Adolescent Romantic Relationships and Its Role in Dating Violence and Abuse." *Journal of Interpersonal Violence* 1–35.

79. Stanley, N., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., Lanau, A. and Øverlien, C. (2016a) 'Pornography, sexual coercion and abuse and sexting in young people's intimate relationships: A European study.' *Journal of Interpersonal Violence*, 1–26.